discovered in the vicinity of the foundation in a destroyed cultural layer up to 40 cm thick. Valueless cultural layers up to 2.4 m thick, naturally formed, but often fill layers, that were created during the 20th–21st centuries in laying road – street beds and various utility lines, predominated in the remaining 15 test pits.

Linas Kvizikevičius,
Jurgis Sadauskas

Tyrimai Anykščių dvarvietėje

2012 m. balandžio–lapkričio mėnesiais KVP ekspedicija pratęsė 2011 m. pradėtus detaliuosius archeologinius tyrinėjimus Anykščių dvarvietėje (UK 17146). Tyrinėjimai šiame objekte pradėti 1990 m. ir vyko 1991, 1993, 2004, 2005, 2007, 2008, 2010, 2011 m. (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais,* t. II, V., 1992, p. 44–48; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 245; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 146–150; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 193–195; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 259–261, 271–273; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 259–262; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 267–269; *ATL 2001 metais*, V., 2012, p. 246–253). 2011 m. tyrinėta dvarvietės P dalis (E. Butėnas), būsimo Anykščių menų inkubatoriaus – menų studijos pastato vieta. Ją ištyrus liko atlikti tyrimus inžinerinių tinklų vietose bei praplėsti 2011 m. tyrinėjimų plotą Š ir R kryptimis.

2012 m. ištirtos dvi perkasos (180 m²) palei 2011 m. tirto ploto R ir Š ribas, 26 šurfai (bendro 46,35 m² ploto) geoterminio šildymo sistemos gręžinių vietose, 11 tranšėjų (bendro 168,9 m² ploto) vamzdynų paklojimo vietose ir viena 24 m² ploto tranšėja elektros kabelio paklojimo vietoje. **Perkasoje 1** aptikti dviejų neaiškios paskirties statinių pamatų fragmentai: stačiakampio formos (1,6x1,1x0,4 m dydžio), sudaryti iš 58x52, 26x20, 42x30x28 cm dydžio netašytų akmenų ir plytų nuolaužų, tarpusavyje tvirtintų kalkių skiediniu; į R nuo jų – keliolikos akmenų ir plytų nuolaužų, tarpusavyje nesujungtų jokia rišamąja medžiaga, konstrukcija. Įžemyje aptiktos dvi ūkinės duobės. Vienoje iš jų rasta tarybinio laikotarpio saga su kūju ir pjautuvu centre. Fiksuotas nuo 40 cm iki 1,5 m storio XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis.

Perkasos 2 centrinėje dalyje aptikta apie 3 m ilgio, 1 m pločio bei apie 20 cm aukščio XVIII a. akmenų konstrukcija, nesurišta jokia rišamąja medžiaga; P dalyje, apie 40 cm gylyje aptikta 1 m pločio ir 1,1 m gylio ūkinė duobė, užpildyta pilku gruntu bei XVII a. buitinės keramikos fragmentais.

Dvarvietės R dalyje šurfuojant geoterminio gręžinių vietas vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta. Tačiau tranšėjos 6 ŠR dalyje, maždaug 50 cm gylyje, atidengta apie 80 cm skersmens netaisyklingos formos 20 cm storio tamsaus grunto dėmė. Joje aptiktos 5 grublėtosios keramikos šukės. Tiriant elektros kabelio tranšėjos vietoje vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta.

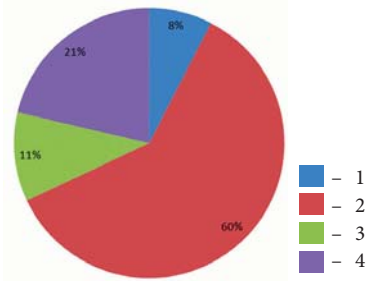

1 pav. Radinių diagrama: 1 – statybinė keramika; 2 – buitinė keramika; 3 – metalo dirbiniai; 4 – numizmatinė ir sfragistinė medžiaga. L. Kvizikevičiaus brėž.

Fig. 1. A diagram of the finds: 1 – structural ceramics; 2 – household pottery; 3 – metal artefacts; 4 – numismatic and sphragistic material

2 pav. Metalo dirbiniai: 1 – žalvarinė driežo skulptūrėlė; 2 – žalvarinė rankenėlė; 3, 9 – šaunamojo ginklo šratai; 4 – žalvarinis tešlos pjovimo peilis; 5 – žalvarinis peilis; 6 – vinis; 7 – šaukštelis; 8 – saga.
L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 2. Metal artefacts: 1 – a bronze sculpture of a lizard; 2 – a bronze handle; 3, 9 – firearm balls; 4 – a bronze dough knife; 5 – a bronze knife; 6 – a nail; 7 – a teaspoon; 8 – a button

Kasinėjimų metu ištyrus 419,25 m^2 plotą surasti 225 vienetai radinių: 5 grublėtosios keramikos šukės, XVII–XX a. įvairios paskirties dirbinių liekanos (1 pav.). Gausiausiai aptikta XVII–XIX a. buitinės keramikos fragmentų (iš viso 136 vienetai), išskirtos 7 indų rūšys – dubenėliai, dubenys, keptuvės, puodai, puodukai, lėkštės, ąsočiai. Aptikti 48 vienetai numizmatinių ir sfragistinių radinių (42 monetos ir 6 plombos). Monetų grupę sudaro 6 XVII a. II pusės atsiskaitymo priemonės: 5 variniai Jono Kazimiero šilingai bei vienas Švedijos valdovo Karolio X biloninis šilingas. XVIII a. monetų radinius reprezentuoja 3 Rusijos imperijos Jelizavetos Petrovnos dengos bei vienas Lenkijos Augusto III grašis. XIX a. monetų grupę sudaro 4 Rusijos imperijos smulkaus nominalo monetos: viena Aleksandro II kapeika, 3 Nikolajaus II kapeikos bei viena Vokietijos 5 pfenigų moneta. Daugiausia aptikta XX a. monetų – tai viena Rusijos imperijos Nikolajaus II 10 kapeikų, viena Lietuvos Respublikos 5 centų, 6 Vokietijos 5 ir 10 pfenigų monetų, TSRS 1, 2, 3, 5, 10, 15, 20 kapeikų ir 1 rublio nominalo monetos – iš viso 36 vienetai.

Be minėtų radinių, surasta įvairios paskirties XVII–XIX a. metalo dirbinių sagų, šaunamojo ginklo švininių šratų, antpirščių, neaiškios paskirties varinių apkaustų, žiedų. Iš ypatingesnių radinių pažymėtina neaiškaus laikotarpio žalvarinė driežo figūrėlė. Aptiktas taip pat nedidelis kiekis statybinės keramikos dirbinių liekanų – plokštinių ir puodyninių koklių fragmentų.

2012 m tyrinėjimų duomenys teikia galimybę konstatuoti, kad į Š ir R nuo 2011 m tyrinėtos vietos kultūrinis sluoksnis yra susiformavęs kur kas menkiau, vietomis jo iš viso nėra. Tačiau ŠR kryptimi yra išlikęs grublėtosios keramikos laikotarpio gyvenvietės kultūrinio sluoksnio liekanos, kurios pirmą kartą lokalizuotos dar 1991 m. Sprendžiant iš dvarvietėje esančio reljefo, gyvenvietė buvo aukštesnėje vietoje. Ateityje tikslinga jos liekanų ieškoti nesaugomoje teritorijoje, kitoje J. Biliūno gatvės pusėje, Anykštos upelio kranto Š viršūnėse.

The excavation at the Anykščiai Manor site

In 2012, two trenches (a total of 180 m^2), 26 test pits (a total of 46.35 m^2), and 12 routes (a total of 192.9 m^2) were excavated at the manor site. Foundations fragments from two 18th – first half of the 19th century structures with no clear purpose were discovered and two coeval storage pits were recorded in a 40–150 cm thick 3rd–5th and 17th–20th-century cultural layer. 225 finds were collected: 5 potsherds with rough surfaces, 136 fragments of 17th–20th-century household pottery, the remains of metal artefacts with various purposes, and 48 17th–20th-century numismatic and sphragistic finds (Figs. 1–2).

Linas Kvizikevičius,
Gintautas Rackevičius

Jurbarko dvaro teritorija

Tikslių istorinių žinių, kada Jurbarko dvaras pastatytas, nėra, tačiau manoma, kad istorinis didžiųjų kunigaikščių dvaras į Š nuo Mituvos ir Imsrės santakos stovėjo jau XV a. XVI–XVIII a. Jurbarkas priklausė Lietuvos didžiųjų kunigaikščių žmonoms: Bonai Sforcai, Cecilijai Renatai, Onai Habsburgietei, bei Liudvikai Karolinai. Žygimanto Senojo žmona Bona Sforca plėtė miestą, kūrė naujus kaimus, jos iniciatyva XVI a. Jurbarke pastatyta bažnyčia. XVIII a. Augustas II pavedė Jurbarką valdyti Radviloms. 1795 m. Jekaterina II dvarą padovanojo savo favoritui grafui Platonui Zubovui. Zubovai valdė dvarą iki 1842 m., vėliau jis pateko caro valdžios nuosavybėn. 1846 m. Nikolajus I padovanojo Jurbarko valdą kunigaikščiui Ilarionui Vasiljevičiui Vasilčikovui. Jo sūnus Ilarionas Ilarionovičius Vasilčikovas pastatė neoklasicistinius rūmus, dvaro oficinas, degtinės sandėlį, 1865 m. perstatė cerkvę ir išplėtė parko ribas. 1920 m. dvaras grąžintas I. Vasilčikovui, bet netrukus nusavintas. I Pasaulinio karo metu sudegę dvaro rūmai neatstatyti.

2012 m. Jurbarko dvaro teritorijoje išlikusiame dvaro parke šalia esamų ir naujai projektuojamų pėsčiųjų ir dviračių takų vietų ištirti 28 šurfai ir 2 žvalgomosios perkasos. Bendrai ištirtas 80 m^2 dydžio plotas, surasta 140 radinių. Didžiąją jų dalį sudaro XVII–XVIII a. buitinių keraminių indų fragmentai. Dvaro parko teritorijoje susiformavęs įvairaus intensyvumo nuo 40 cm iki 2,15 m storio kultūrinis sluoksnis.

Dvaro sodybos Š dalyje surasta iki šiol nežinoma akmens amžiaus gyvenvietė. Buvo ištirtos dvi ovalo formos duobės su titnago dirbiniais ir gamybinėmis titnago atliekomis. Dar vienos ūkinės duobės V kontūro riba fiksuota perkasos 1 R dalyje (1 pav.). Kadangi didžioji jos dalis pateko už perkasos R ribos, ji palikta neišpreparuota (2–3 pav.). Dar 2005 m. į PR nuo perkasos 1, Vydūno gatvės namo 23 prieigose XX a. sluoksnyje buvo surasta titnago skeltė (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 244, pav. 87).

Dvaro sodybos ŠR dalyje, Vydūno gatvės namo 29 prieigose, šalia spėjamo romėniškojo